

Dječji vrtić kao dječji kulturni centar

OD BAŠTINE ZA BAŠTINU - HVAR 2001

OD BAŠTINE ZA BAŠTINU

2. dani otočkih dječjih vrtića - Stručni i znanstveni skup s međunarodnom suradnjom - Hvar, 2001.

CIP-Katalogizacija u publikaciji
Sveučilišna knjižnica u Splitu

UDK 373.2(063)
821.163.42-93-82

DANI otočkih dječjih vrtića (2 ; 2001 ; Hvar)

Dječji vrtić kao dječji kulturni centar : od baštine za baštinu :
stručni i znanstveni skup s međunarodnom suradnjom / 2. dani otočkih dječjih
vrtića, Hvar, rujan 2001 ; (glavni i odgovorni urednik Hicela Ivon). - Hvar :
Dječji vrtić "Vandela", 2001. - 192 str : ilustr. (pretežno u bojama) ; 21 cm

Bibliografske bilješke uz tekst.

ISBN 953-98661-0-3

I. Ivon, Hicela

ISBN 953-98661-0-3

Dječji vrtić kao dječji kulturni centar
OD BAŠTINE ZA BAŠTINU

O pokrovitelju i organizatorima ovog skupa

Baština u sjećanjima, pričama i opisima pjesnika, književnika i
kulturnih djelatnika

Baština - izvorište i sadržaj odgojnog rada s djecom
stručno - znanstveni prilozi
odgojni projekti dječjih vrtića

Talijanska, portugalska, grčka i bosanskohercegovačka baštinska
izvorišta za odgojni rad s djecom

Poster

Predstavljanje zbornika pjesama za djecu

Deolinda Ribiero, prof.
 Instituto politecnico do Porto, Portugal
 Escola Superior de educacao, Porto

TRADICIJA I KULTURA U PREDŠKOLSKOM OBRAZOVANJU U PORTUGALU

Uvod

Namjera ovog izvještaja jest prikazati način na koji je predškolski odgoj integriran u portugalski odgojno - obrazovni sustav i kako kulturne vrijednosti zauzimaju istaknuto mjesto pri postavljanju pedagoških ciljeva. Štoviše, cilj nam je podijeliti svoja obrazovna iskustva koja smo stekli i razvili u jednom vrtiću, a u kojem su kulturne vrijednosti i tradicija igrali veliku ulogu u dječjem učenju i razvoju.

Započet ćemo kratkim pregledom zakona koji se odnose na predškolski odgoj u Portugalu i koji će nam biti orijentiri u razmatranju naše teme - tradicija i kultura u predškolskom odgoju.

Orijentacijski dokumenti važni za odgojitelje u predškolskom odgoju

Temeljni Zakon o predškolskom odgoju u Portugalu (Zakon, br. 5/97) postavlja jedan opći princip po kojem je predškolski odgoj prva etapa osnovnoškolskog obrazovanja koje čini dio ukupnog procesa životnog obrazovanja, ono je komplementarno s odgojem u obitelji, s kojom treba biti uspostavljen vrlo blizak odnos, u cilju što harmoničnijeg djetetova odgoja i razvoja, vodeći računa o integraciji u društvo djeteta kao jedne nezavisne, slobodne i cjelovite osobe.

Taj je princip ugrađen u osnove predškolskog odgoja i iz njega proizlaze i opći ciljevi odgoja na ovoj razini:

Razvijati osobni i socijalni razvoj djeteta u okviru demokratskih iskustava i u perspektivi obrazovanja građanskog društva ;

Potpomagati integraciju djeteta u različite socijalne grupe, razvijajući osjećaj poštovanja za različitosti kultura, a dajući prednost stjecanju svijesti o pripadnosti društva kao cjeline ;

Pridonosi da sva djeca imaju jednake prilike i mogućnosti pri upisu u školu i zalagati se za uspjeh u učenju ;

Stimulirati cjelokupan djetetov razvoj poštujući njegove individualne karakteristike i potičući stvaranje posebnosti kroz koje dijete stječe različite i bitne spoznaje ;

Razvijati djetetovu sposobnost izražavanja i komunikacije na različitim jezicima, kao načina uspostave odnosa i razmjene informacija, te poticati estetski doživljaj i shvaćanje svijeta ;

Pobuditi djetetovu radoznalost i kritičko razmišljanje;

Pružati djetetu osjećaj blagostanja i sigurnosti, kako na planu njegova individualnog zdravlja, tako i na kolektivnom planu;

Uočavati probleme u djetetovoj adaptaciji i djelovati na njegovu bolju orijentiranost i snalaženje;

Poticati obitelj na sudjelovanje u obrazovnom procesu te uspostavljati odnose djelotvorne suradnje sa širom zajednicom ;

U našoj zemlji ne postoji službeni program, već tzv. programske smjernice, a to je jedan orijentacijski dokument kojim se služe odgojitelji i nastavnici pri planiranju sadržaja koje bi djeca trebala usvojiti. Tim se dokumentom daje, dakle, okvirna osnova kojoj je cilj poboljšanje kvalitete predškolskog odgoja.

Programske smjernice oslanjaju se na sljedeće postavke :

djetetov razvoj i njegovo usvajanje spoznaja čine nerazdvojnu i jedinstvenu cjelinu ;

dijete treba prihvaćati kao jedinku u odgojno-obrazovnom procesu, što znači da treba uvijek polaziti od različitih predznanja koje svako dijete sa sobom nosi i na njih nadograđivati nove spoznaje ;

nadogradnja znanja ne mora značiti strogo pojedinačan i odvojen rad, već se različite dimenzije rada trebaju uklopiti na jedan globalan i integralan način ;

postoji, međutim, zahtjev da se udovolji potrebama svakog pojedinačnog djeteta, a to podrazumijeva uporabu diferencijalne pedagogije koja proizlazi iz suradnje s odgojiteljem i kojoj je cilj da obrazovni proces i razvoj u grupi budu korisni svakom djetetu.

U skladu s tim postavkama, sami odgojitelji odgovorni su za : realizaciju općih ciljeva - koji su predstavljeni u temeljnom Zakonu o predškolskom obrazovanju, u obliku namjera (smjernica) a koje služe kao orijentir za odgojiteljevo praktično djelovanje;

organizaciju odgojne sredine - koja predstavlja potporu programskom radu i njegovim smjernicama. Odgojna sredina održava interakciju između različitih razina: organizaciju grupe, prostora i vremena; organizaciju odgojno-obrazovne ustanove; uspostavu odnosa s roditeljima i ostalim suradnicima u odgoju i obrazovanju;

(odgojne) sadržaje - koji sadrže opće odrednice koje se uzimaju u obzir pri planiranju i procjenjivanju situacija i prilika za usvajanje znanja. Razlikujemo tri različite dimenzije sadržaja :

dimenzija osobnog i socijalnog odgoja ;

dimenzija izražavanja i komunikacije koja u sebi integrira tri područja :

sposobnosti izražavanja iz različitih područja - motoričke sposobnosti , dramsko izražavanje, sposobnost likovnog izražavanja (oblikovanje) i glazbeno izražavanje ;

područje razvoja govora i pisanja ;

područje matematike (računanja) ;

dimenzija poznavanja svijeta

odgojno-obrazovni kontinuitet - kao proces koji polazi od već postojećih djetetovih znanja stvarajući uvjete za daljnje usvajanje spoznaja ;

odgojno-obrazovne namjere (smjernice) - koje razvija i određuje odgojitelj, a kreću se od procesa promišljenog promatranja prema planiranju, djelovanju i procjenjivanju na način da se praksa prilagođava djetetovim potrebama.

Kao što možemo primijetiti, odgojitelj se rad sastoji od mnoštva pedagoških zadataka koje treba razviti da bi djeca mogla usvojiti bitna znanja. Zato ćemo malo analizirati povezanost i važnost zadataka u odgojno-obrazovnom radu. Odgojitelj treba dobro upoznati djecu promatrajući svako dijete posebno i grupu u cjelini, mora poznavati njihove interese, njihove sposobnosti i poteškoće koje imaju pri primanju informacija u obiteljskom okruženju i okruženju zajednice u kojoj djete živi. Tako mogu bolje razumjeti osobitosti djece i prilagoditi odgojno-obrazovni proces njihovim stvarnim razvojnim potrebama.

Poznavanje djeteta i njegova razvitka čini osnovu pedagoškog razlikovanja. Ovo poznavanje proizilazi također iz jednog suzdržanog promatranja i pretpostavlja postojanje spleta odnosa za promatranje npr. dječjih radova i djetetovih različitih konkretnih formi izražavanja. Vrlo je važno imati ovakve elemente za analizu jer nam oni omogućavaju da prodremo u sam proces nastajanja i učinke koje je taj proces imao na učenje svakog djeteta. Možemo dakle reći da je promatranje osnova za planiranje i procjenjivanje i da ono podupire ideju postojanja namjere u odgojno-obrazovnom procesu.

Planiranje podrazumijeva promišljanje samog odgojitelja o odgojnim ciljevima i načinima na koji ih prilagoditi grupi kroz poticajna iskustva i situacije. Plan mora voditi računa o različitim sadržajima i o njihovoj međusobnoj povezanosti, kao i o različitim mogućnostima provedbe tih planova, uzimajući u obzir spontanost situacija, kao i same dječje prijedloge. Pri konkretizaciji planova odgojitelji trebaju integrirati i sudjelovanje drugih odraslih - pomoćnog odgojnog osoblja, roditelja i članova zajednice, na način da se širi i obogaćuje međusobno djelovanje djece i drugih vrijednosti: kulture i tradicije. Procjenjivanje postignutog (učinka) podrazumijeva svijest o radnjama potrebnim za prilagodbu odgojno-obrazovnog procesa u skladu s potrebama djece i grupe za njihovu procjenu. Odgojiteljeva spremnost da kao osnovu uzima postignute učinke, da ih razmatra i promišlja, otvara nam mogućnost napretka svakog djeteta u učenju i razvoju. Po toj logici, procjenjivanje potpomaže planiranje.

Saznanja koja odgojitelj stekne o djetetu i o načinu na koji se ono razvija obogaćuju se na način da ih dijeli sa svojim kolegama i roditeljima. Odnosno, možemo reći kako je rad u timu način samoblikovaju koji pridonosi i odgoju djece. Suradnja i razmjena mišljenja sa roditeljima omogućava jedno bolje poznavanje djeteta i ostalih čimbenika koji utječu na njegov odgoj: obitelji i zajednice. Da bismo mogli dati jedan sustavan i ekološki pregled predškolskog odgoja i obrazovanja neophodno je uzeti u obzir različite razine u međusobnoj interakciji. Ta tvrdnja polazi od pretpostavke kako je ljudski razvoj dinamičan proces uspostavljanja odnosa sa sredinom i u njemu je pojedinac podložan raznim utjecajima, te i sam utječe na druge. Ukupno uzevši, možemo reći kako je vrlo važno shvatiti da se dijete ne može razvijati izolirano, u mikro-sustavu dječjeg vrtića, već se treba razvijati u sustavno međudjelovanju s ostalim osobama bliskih mu sustava koji čine dio jedne društvene sredine.

Pedagoški projekt u jednom dječjem vrtiću

Sve se događalo u malom ribarskom mjestu, Vila do Conde, gdje postoji kulturna tradicija slavljenja jednog vjerskog praznika. Svake pete godine ljudi na taj dan izrađuju tepihe od cvijeća kojim prekrivaju glavne ulice u mjestu.

Odgojiteljica u mjesnom dječjem vrtiću primjetila je kako djeca međusobno pričaju o izradi tepiha za praznik. Budući da odgojiteljica nije stanovala u mjestu, djeca su pobudila njezinu znatiželju te je odlučila saznati sve o tom vjerskom i kulturnom događaju koji je toliko zaokupljao djecu, njihove roditelje i čitavu njihovu zajednicu.

Sve je dobivene informacije o tom događaju uklopila u izradu pedagoškog projekta kojem je glavna namjera bila raznim aktivnostima zadovoljiti pokazan dječji interes te bolje razumjeti lokalnu kulturnu tradiciju.

I što je sve saznala o lokalnoj kulturi?

Shvatila je važnost koju stanovnici pridaju tradiciji izrade tepiha svake pete godine te naročito, koliko je važna nezvjesnost i iščekivanje u kojoj svaka ulica živi da bi tek na sam dan proslave vidjeli kako izgledaju tepisi ostalih ulica. Saznala je sve o postupku izrade tih tepiha: pravljenje nacrt (crteža), odabiru i branju cvijeća, dogovaranju ljudi o tome tko će i kako izraditi tepih, itd. Svi stanovnici određene ulice sudjelovali su u pripremama i radu kako bi njihova ulica bila najljepša na proslavi.

Odgojiteljica se zatim i aktivno s djecom uključila u pripreme, a pomagali su i roditelje djece i njihovi susjedi. Odgojno-obrazovni cilj bio je razvoj dječjih spoznaja o vlastitoj lokalnoj kulturi i poticanje aktivnih odnosa između vrtića i zajednice, kao važnih čimbenika u dječjem odgoju. I nakon proslave djeca su ostala stimulirana, te su čitav proces ponovili još jednom i u dječjem vrtiću. Na isti način na koji su djeca sudjelovala u projektu odraslih iz zajednice, tako su i odrasli sudjelovali u projektu djecu. Možemo reći da je tako došlo do razmjene znanja i iskustava koji su pridonijeli boljim odnosima među njima, a time je poboljšana i sam projekt dječjeg vrtića jer je došlo do suradnje svih sudionika u odgojno-obrazovnom procesu. Na taj je način odgojiteljica svojom usmjerenošću prema kvaliteti odgojno-obrazovnog procesa svoje djece istodobno u praksi ostvarila sve principe iz programskih smjernica za predškolsko obrazovanje. Sve je ostvareno integralnim projektom koji se postupno ostvarivao i koji smo sintetizirali u sljedećem: postupci koje je odgojiteljica primijenila pridonijeli su razvoju identiteta djece kao dijela jedne specifične zajednice koja će imati važan udio u njihovu odgoju za život u društvu. S druge pak strane, možemo reći da je takav rad pomogao djeci i u procesu razvoja njihove samostalnosti kao i njihove sposobnosti ovladavanja kritičkim mišljenjem.

Iskustveno poznavanje s tradicijama i kulturama ljudi omogućava djeci da steknu vlastite spoznaje i na taj način potvrde i ostvare opće ciljeve predškolskog obrazovanja koji glase: spoznavaje samog sebe; spoznavanje drugih; spoznavanje svijeta.

(S francuskog prevela Marija Vodanović, prof.)